

עין משפט
נר מצוה

נג.

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

מסורת הש"ס

למאן א ב מיי פ"ח מהל
עבודת כוכבים הל' ט
סמך לאין מה טו"ש ע"ד
סי' קמו ספי' א:
ג ב מיי שם סג' י טור
ש"ע שם ספי' ז:
מא ד מיי שם טו"ש ע'
שם ספי' ח:
מב ד מיי שם טו"ש ע'
שם ספי' ז:
מג ו מיי שם טו"ש ע'
ספי' ח וט"ש:
מד ז מיי שם פ"ח הל'
ה סמך שם טו"ש ע'
שם ספי' ג:
מה ח מיי שם פ"ח
הלכה י סמך שם פ"ח
טו"ש ע' שם ספי' ט:

אבל בצורה ישראל. * לאו דווקא לורף דלפי' שאינו לורף נמי
דכל ישראל לגבי עבודת כוכבים כלורפי' מדרמיתא מהלוקק
גרוטאות ואי כשאינו לורף אסור מאי קפריך דלמא כשאינו לורף
איירי אלמא ליידי דנקט לורף עובד כוכבים נקט נמי לורף ישראל:
אן דלמא בין בוו ובין בוו מהלוקק.

א"ר הילן לא נכרה אלמא שיש לו. לישאל שומפות זה (י) והא
גופה לא אכטריך לאשמועינן דהא נמי פשיטא שאינו יכול לבטול
חלקו של עובד כוכבים שאפילו שלו אין יכול לבטול אלמא למידק מיניה
ישאל הוא דלא מבטל חלק העובד כוכבים אבל עובד כוכבים יכול
לבטול חלק עכנו ולא אמרינן כי היכי

(א) [מסופי פ"ח ה"ב]
(ב) [על מב. א] (ג) [על
מד. י] ד לקמן פ"ח וכו':
(ד) [מסופי פ"ח ה"ב
ע"ש, א] [שין לעני'
הקודם]

גליון הש"ס
תוס' ד"ה אבל. לאו
דוקא צורף. ע"י לעיל מג
ע"פ תורה אידי:

הגהות הב"ח

(א) בני לא נכרה אלמא
שם לו: (ב) שם נכרה
רקק בפניה: (ג) בני בין
בין ובין בוו מהלוקק
(ד) רש"י ד"ה א"ר הילן
ובי והיא גופיה נמי לא
לאשמועינן:
(ה) ד"ה דברי ותי מכלל
הדבריו מני: (ו) ד"ה
אילמא לתכלה ממש
שמכרה ע"מ לתכלה:
(ז) ד"ה ונתן לורף ותי
מימר אמר אידי דרמיה
ירקין הא לורף: (ח) ד"ה
אם עד שלא ותי ואינה
נטיילה דהא. ר"ב ע"ל כפ'
בתרא דף ע"א: (ט) תוס'
ד"ה או דלמא ותי לדמות
לדאו דוקא ולא ותי
ללומר בצורף: (י) אב"ד
דרפשיטין ודמי:
(כ) אב"ד הא ללא
צורף ותי אם לא שנאמר
זין:

תורה אור השלם

י. ועבר בה קשה ר"ע
והיה כי ירעב והתקצף
וקלל במלכו ובאלהיו
ופנה למעלה: ואל ארץ
יבש והנה צרה וחשכה
מעוף צוקה ואפלה
מקדש:

רבינו חננאל (המשך)

עבר לה הכי כי הדר
ומשכתב בתמו הדרו
ועבר לה כדמתיב והיה
כי ירעב והתקצף וקלל
במלכו ובאלהיו ופנה
למעלה וכתיב בהריה
ואל ארץ יבש והנה
צרה וחשכה מעוף צוקה
ואפלה מנודח: פ"ס
מכרה או משכנה ו' אומר
ביטל וחב"א לא ביטל.
איבעיא להו כשמכרה
לצורף ישראל מחלוקת ר'
וחכמים. אבל אם מכרה
לצורף עובד כוכבים דברי
הל' לא ביטל. או
דלמא בין בוו ובין
בוה מחלוקת. ת"ש דאמר
ר' נרנא דברי לרבנן
בין העובדי כוכבים ומצא
בהן עבודת כוכבים אם
עד שלא נתן מעות משך
הוי זה יחזיר. משנתן
מעות משך וילין לים
המלא. אי אמרת בשלמא
בצורף ישראל אם מכרה
לו פליגי. ורבנן אמרי לא
ביטלה. האי מני רבנן היא
ומשום הכי כיון שקנאה
וילין לים המלח שעריין
לא ביטלה. ויבין שקנאה
ישראל אין לה בטילה
עולמית. אלא אי אמרת
מכרה לצורף ישראל דברי
הל' ביטלה. אמאי וילין
היא המלח. הא כבר
ביטלה. ופרקינן כי אמרינן
בצורף ישראל ד"ה
ביטל (א) כפיידוש עבודת
כוכבים. אבל הבא אדעתא
אבל גרוטאות זבין אבל
אדעתא עבודת כוכבים
לא זבין. פי' גרוטאות
שיבירי לה בתחילת: ת"ר
לזה עליה או שנפל
עליה מפולת או גנבה
לסתיין או התייהו בעלים
והלכו להם למדינת הים.

פירוש וה"ק אף צורף ישראל
הרי"ז גריס תיקו והדר גריס מיתבי
א"ר נרנא כו' ומותיב למ"ד מחלוקת
צורף עובד כוכבים אלמא זין בוו
וזין בוו מחלוקת אבל ליכא למימר
דלמיפשט צעיין אחי וקא מוכח
דתמרייהו פליגי כדמשמע מתוך
פ"ה דל"כ כי קמשיי לדמות (א)
שאין דוקא ולא פליגי אלמא כדא"כ
ללומר לצורף עובד כוכבים א"כ
תקשי למ"ד צורף ישראל פליגי והיה
ליה למימר מינח למ"ד צורף עובד
כוכבים מחלוקת אלמא למ"ד צורף
ישראל דוקא מחלוקת היכי לישני
דאין לומר דלישני נרנא דברי לי
במכרה לחצלה ודברי חזריי במכרה
לעזדה דהכי היה ליה לשנויי ועוד
דאין זה מעין מקומות אחרים שהמוכר
הספיה (ב' דף ע"ג ע"ב). גבי הקדש
וכן צפרק קמא לחולין (דף ע"ג) גבי
אשפה שצטוק ומיהו יש ליישב הגירסא
כמו שהיה צספריס וכפ"ה ואל לפשטו
הצעיין וקאמר הכי ת"ש א"ר נרנא
כו' אלמא צורף ישראל נמי פליגי
ואיפשט צעיין זין בוו זבין בוו
פליגי ותקשי לישני צורף עובד
כוכבים דוקא פליגי דלא אחיא
צרייתא (י) כפשטיה ודמי ללומר
אפי' למ"ד דצורף עובד כוכבים
דוקא פליגי יש לפרש הצרייתא כן
ומיהו הפשיטות לא נדחית דלמ"ד
צורף ישראל פליגי והא אף צורף
ישראל קאמר וי"ל דהו עיקר דודאי
הפשיטות לא נדחית לצרייתא
הרי"ז נמי יש להקשות אמאי קאמר
תיקו הא (ב) כמ"ד צורף ישראל מחלוק'
אי אפשר ליישב הצרייתא אם לא
שאמר זין בוו זבין בוו מחלוקת ולא
קשיא דקאמר תיקו ופשט צמר הכי
דלמי שסחן צפרק צמלא (דף ע"ג סג.)
גבי צמלא ודגמס מעיקרא מחלוקת
דקיימא צמיקו וזמר הכי פשטי ליה:

דרכי וולם לא נצרכה (א) ישיש לו בה שותפות
וקמ"ל ישראל הוא דלא מבטל דעובד
כוכבים אבל עובד כוכבים דנפשיה מבטל
איכא דמתני לה אברייתא (ב) ר"ש בן מנסיא
אומר עבודת כוכבים של ישראל אין לה
בטילה עולמית מאי עולמית א"ר הילן
בריה דר' וולם לא נצרכה אלא בשיש לו
לעובד כוכבים בה שותפות וקמ"ל דישאל
אדעתא דנפשיה פלח: **מתני'** כיצד
מבטלה קטע ראש אונה ראש חוטמה ראש
אזבעה (ג) פחסה אע"פ שלא חיסרה ביטלה
(ד) רק בפניה השתי' בפניה גררה זרק בה
את הצואה הרי זו אינה בטילה מכרה או
משכנה רבי אומר ביטל וחב"א י"ל ביטל:
גמ' כי לא חיסרה במאי ביטלה א"ר זירא
השפחסה בפניה רקק בפניה והשתי' בפניה
מונה"מ אמר חזקיה דאמר קרא יהוה כי
ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה
למעלה וכתיב בתריה ואל ארץ יבש והנה
צרה וחשכה וגו' דאע"ג דקלל מלכו ואלהיו
ופנה למעלה אל ארץ יבש: מכרה או
משכנה רבי אומר ביטל [וכו']: ועירי א"ר
יוחנן ור' ירמיה בר אבא אומר רב ח"א מחלוקת
בצורף עובד כוכבים אבל בצורף ישראל דברי
הל' ביטל אחד אומר בצורף ישראל מחלוקת
איבעיא להו בצורף ישראל מחלוקת אבל צורף
עובד כוכבים דברי הל' לא ביטל או דלמא
בין בוו ובין בווה מחלוקת ת"ש דא"ר נרנא
דברי' כשמכרה לחבלה ודברי חזריי כשמכרה
לעובדה מאי לחבלה ומאי לעובדה אילימא
לחבלה לחבלה ממש לעובדה לעובדה
ממש מ"מ דמ"ד ביטל ומ"מ דמ"ד לא ביטל
אלא לאו לחבלה למי שעתי' לחבלה ומנו
צורף ישראל לעובדה למי שעתי' לעובדה
ומנו צורף עובד כוכבים וש"מ בין (א) בוו ובין
בוה מחלוקת לא ה"ק א"ר נרנא דברי'
לחזריי כשמכרה לחבלה ומנו צורף ישראל
שאף חזריי לא נחלקו עלי אלא כשמכרה
לעובדה אבל לחבלה מודו לי מיתבי (י) הלוקק גרוטאות מן העובדי כוכבים
ומצא בהן עבודת כוכבים אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר אם משנתן
מעות משך וילין לים המלח אי אמרת בשלמא בצורף ישראל מחלוקת הא
מוני רבנן היא אלא אי אמרת בצורף עובד כוכבים מחלוקת אבל בצורף
ישראל דברי הל' ביטל הא מוני שאני התם דאדעתא אבל בצורף
אדעתא דעבודת כוכבים לא זבין תנו רבנן (ב) לזה עליה או השנפלה
עליה מפולת או שגנבוה ליסטין או שהניחוהו הבעלים והלכו למדינת הים
אם

מוסף רש"י

פחסה. הנה עליה ישאל
צפיט ע. כדמשמע
זרמא אלמא לא חיסרה
ללוס (יע"ב סג.) גרמה.
נטיט ונפלה (יע"ב סג.)
גרוטאות. תמיטת כסף
(בבבב"ב יג.) אם עד
שלא נתן מעות יחזיר.
דלא קנייה ולא מתיב
לבערה (לקטו ק"ה)
דמשכיה אינה קנאה
(בבבב"ב טו.) וילין
הנאה לים המלח.
עבודת כוכבים כד ישאל
כיון נטלה עלמית (שם)
דכיון דלא מני לאלהויהו
ולמשקל דמי (לקטו ק"ה).

רבינו חננאל

ב"ר לא נכרה כיון שיש
לו בה שותפות. וי. איכא
דמתני לה אברייתא. או
שפעון בן מנסיא אמר
עבודת כוכבים של ישראל
אינה בטילה עולמית.
ואפילו יש לעובד כוכבים
בה שותפות וקמ"ל
ישאל מדעתא דנפשיה
פלח לה לעבודת כוכבים.
וכי מבטיל לה עובד
כוכבים לא מבטיל אלא
חולקא דנפשיה. אבל
חולקיה דישאל לא מני
מבטיל לה. וירושלמי
ועבודת כוכבים שבעיה
ישראל אין לה בטילה
עולמית: מתני' כיצד
מבטלה. קטע ראש אונה.
קטע ראש חוטמה. ראש
אזבעה. פחסה כגון
שהעביר צורת פניה
ונראית כעין טס אע"פ
שלא חסרה בטילה. אבל
רקק או השתי' בפניה או
זרק בה צואה לא בטלה.
מאי טעמא דבשעת כעסו

אם
א"ר הילן לא נכרה אלמא שיש לו
גופה לא אכטריך לאשמועינן דהא נמי פשיטא שאינו יכול לבטול
חלקו של עובד כוכבים שאפילו שלו אין יכול לבטול אלמא למידק מיניה
ישאל הוא דלא מבטל חלק העובד כוכבים אבל עובד כוכבים יכול
לבטול חלק עכנו ולא אמרינן כי היכי
דחלקו של ישראל לא בטיל חלק של
עובד כוכבים נמי לא בטיל: שיש לו
לעובד כוכבים זה שומפות. אפילו
בטיל עובד כוכבים חלקו הוה
דישראל לא בטיל: וקמ"ל ישראל
אדעתא דנפשיה פלח. ולא תלי בדעת
עובד כוכבים: **מתני'** פחסה.
מייעכה צוקרנס: גררה. צפיט סמוז
והשלך: אינה נטיילה. דלפוס שעתא
רתח עלה והדר פלח לה. כל הני
ציטולי עובד כוכבים קמיירי:
גמ' שפחסה צפניה. וקלקל
זורמיה: מנניה מילי. דהדר פלח לה:
וקלל צמלו. מקלל את עבודת כוכבים
שלו ומצוה אותה: ופנה למעלה לכו
למעלה לשמים: ואל ארץ יבש
חוזר ועובד עבודת כוכבים שלו:
ועירי משמיה דרבי יוחנן ור' ירמיה
בר אבא משמיה דרבי יוחנן ור' ירמיה
דמתני': סמס לוקמי מתכת זורפיס
הן: **צורף עובד כוכבים.** שמכרה
עובד כוכבים לצורף חזירו התם
קאמר רבנן דלא בטלה דקצר המוכר
כיון דלוקק זה עובד כוכבים הוא
פלח לה ולא מצר לה: אבל מכרה
עובד כוכבים לצורף ישראל מסתמא
בטלה מדעתיה למידע ידע דהאי
מצר לה: **נרנא דברי שמכרה לחצלה**
דציטל: ודברי חזריי דלא ציטל
כשמוכרה לעזדה. ומדקמי נרנא
דברי זהא אלמא דברי חזריי אין
נרנא זה מכלל (א) דחזריה נמי בלחצלה
פליגי ומדקאמר נרנא דברי חזריי
בלעזדה אלמא דברי אין נרנא זה
מכלל דליהו נמי עלה פליגי וה"ק אני
שמעתי צסתייהן ציטל והן שמעו
צסתייהן לא ציטל ונראית שמועתי
משמועתי חזריי בלחצלה ושמועתי
חזריי משמועתי בלעזדה: אילימא
לחצלה ממש. (א) שנתנה ע"מ
לחצלה: **מ"ט דמ"ד ציטל בלעזדה**
הא צדידא אמר ליה לשם עבודת
כוכבים אלמא לא אפקיה מוכר מכלל
בלחצלה הא דהאי נטלה מדעתיה:
ומנו לורף ישראל והאי סממא זבין
ליה ודקאמר רבנן דלא ציטל מימר
אמר (א) האי לורף ישראל הדר מוצין
לה לעובד כוכבים ופלת לה ור' סבר
כיון דלורף ישראל הוא מידע ידע
האי עובד כוכבים דסתמא חבולי
מחצילי לה ומתינה צכור: לא.
לעולם צורף ישראל אפילו לרבנן
ציטל והאי דקאמר ר' נרנא דברי'
ר' לפרושי פלוגתייהו אחא לאשמועינן
לחצלה צדידי חזריי כשמכרה לעזדה
דרישא לחזריי קאמר דנרנא הלך אי
הוה מני סיפא ונרנא הוה משמע
שברי כספים: **אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר.** לעובד כוכבים ויצטלנה ואחר כך אם ירצה יקחנה ממנו. ואע"ג דמשך לא
אמרינן עבודת כוכבים של ישראל היא (א) ואינה נטיילה דהא משיכה בטעות הואי דלא ידע שיש צהן עבודת כוכבים: **אם משנתן מעות משך וילין.** הנאה לים המלח ואין ראוי להחזירה לעובד כוכבים ולעטול מעותיהו ואע"ג דמשיכה בטעות הואי כיון דיהיב דמי
אמרם לצורף ישראל דברי הל' בטלה הא. מתניתין דישאל הוי לוקק וקמתי וילין לים המלח מני: **שאני הסא דהאי עובד כוכבים אדעתא לעזדה כוכבים לא זבין.** לא ידע שיש שם עבודת כוכבים אלמא היכא דזבין עבודת כוכבים לצדה לצורף ישראל דברי הל' בטילה מדעתו
לוח עליה. עובד כוכבים אפילו מצורף ישראל: או שנפלה עליה מפולת. ואינו חש לפנותה: או שגנבוה ליסטין. ואינו ממזר אחריה:
כמלחמת

אם
א"ר הילן לא נכרה אלמא שיש לו
גופה לא אכטריך לאשמועינן דהא נמי פשיטא שאינו יכול לבטול
חלקו של עובד כוכבים שאפילו שלו אין יכול לבטול אלמא למידק מיניה
ישאל הוא דלא מבטל חלק העובד כוכבים אבל עובד כוכבים יכול
לבטול חלק עכנו ולא אמרינן כי היכי
דחלקו של ישראל לא בטיל חלק של
עובד כוכבים נמי לא בטיל: שיש לו
לעובד כוכבים זה שומפות. אפילו
בטיל עובד כוכבים חלקו הוה
דישראל לא בטיל: וקמ"ל ישראל
אדעתא דנפשיה פלח. ולא תלי בדעת
עובד כוכבים: **מתני'** פחסה.
מייעכה צוקרנס: גררה. צפיט סמוז
והשלך: אינה נטיילה. דלפוס שעתא
רתח עלה והדר פלח לה. כל הני
ציטולי עובד כוכבים קמיירי:
גמ' שפחסה צפניה. וקלקל
זורמיה: מנניה מילי. דהדר פלח לה:
וקלל צמלו. מקלל את עבודת כוכבים
שלו ומצוה אותה: ופנה למעלה לכו
למעלה לשמים: ואל ארץ יבש
חוזר ועובד עבודת כוכבים שלו:
ועירי משמיה דרבי יוחנן ור' ירמיה
בר אבא משמיה דרבי יוחנן ור' ירמיה
דמתני': סמס לוקמי מתכת זורפיס
הן: **צורף עובד כוכבים.** שמכרה
עובד כוכבים לצורף חזירו התם
קאמר רבנן דלא בטלה דקצר המוכר
כיון דלוקק זה עובד כוכבים הוא
פלח לה ולא מצר לה: אבל מכרה
עובד כוכבים לצורף ישראל מסתמא
בטלה מדעתיה למידע ידע דהאי
מצר לה: **נרנא דברי שמכרה לחצלה**
דציטל: ודברי חזריי דלא ציטל
כשמוכרה לעזדה. ומדקמי נרנא
דברי זהא אלמא דברי חזריי אין
נרנא זה מכלל (א) דחזריה נמי בלחצלה
פליגי ומדקאמר נרנא דברי חזריי
בלעזדה אלמא דברי אין נרנא זה
מכלל דליהו נמי עלה פליגי וה"ק אני
שמעתי צסתייהן ציטל והן שמעו
צסתייהן לא ציטל ונראית שמועתי
משמועתי חזריי בלחצלה ושמועתי
חזריי משמועתי בלעזדה: אילימא
לחצלה ממש. (א) שנתנה ע"מ
לחצלה: **מ"ט דמ"ד ציטל בלעזדה**
הא צדידא אמר ליה לשם עבודת
כוכבים אלמא לא אפקיה מוכר מכלל
בלחצלה הא דהאי נטלה מדעתיה:
ומנו לורף ישראל והאי סממא זבין
ליה ודקאמר רבנן דלא ציטל מימר
אמר (א) האי לורף ישראל הדר מוצין
לה לעובד כוכבים ופלת לה ור' סבר
כיון דלורף ישראל הוא מידע ידע
האי עובד כוכבים דסתמא חבולי
מחצילי לה ומתינה צכור: לא.
לעולם צורף ישראל אפילו לרבנן
ציטל והאי דקאמר ר' נרנא דברי'
ר' לפרושי פלוגתייהו אחא לאשמועינן
לחצלה צדידי חזריי כשמכרה לעזדה
דרישא לחזריי קאמר דנרנא הלך אי
הוה מני סיפא ונרנא הוה משמע
שברי כספים: **אם עד שלא נתן מעות משך יחזיר.** לעובד כוכבים ויצטלנה ואחר כך אם ירצה יקחנה ממנו. ואע"ג דמשך לא
אמרינן עבודת כוכבים של ישראל היא (א) ואינה נטיילה דהא משיכה בטעות הואי דלא ידע שיש צהן עבודת כוכבים: **אם משנתן מעות משך וילין.** הנאה לים המלח ואין ראוי להחזירה לעובד כוכבים ולעטול מעותיהו ואע"ג דמשיכה בטעות הואי כיון דיהיב דמי
אמרם לצורף ישראל דברי הל' בטלה הא. מתניתין דישאל הוי לוקק וקמתי וילין לים המלח מני: **שאני הסא דהאי עובד כוכבים אדעתא לעזדה כוכבים לא זבין.** לא ידע שיש שם עבודת כוכבים אלמא היכא דזבין עבודת כוכבים לצדה לצורף ישראל דברי הל' בטילה מדעתו
לוח עליה. עובד כוכבים אפילו מצורף ישראל: או שנפלה עליה מפולת. ואינו חש לפנותה: או שגנבוה ליסטין. ואינו ממזר אחריה:
כמלחמת